

Allan Sihvola (2021). Stalinin taivaan alle. Lapsena Yhdysvalloista Neuvosto-Karjalaan. OK-Kirja. Riika. 248 s.

Amerikansuomalaisen trumpetinsoittajan 63 vuotta Venäjällä

Suomalaisten siirtolaisuus ja kohtalot Neuvosto-Karjalassa ja Neuvostoliitossa ovat pitkään kiinnostaneet varsinkin Suomessa. Asiaa on tutkittu useiden vuosikymmenten ajan, vaikka aineiston saanti on ollut monesti vaikeaa. Kuitenkin jo 1950–1960-luvulta alkaen sieltä palanneiden muistelmia on painettu kirjoina; erittäin runsaasti on julkaistu pieniä lehtikirjoituksia ja haastatteluja. ”Stalinin taivaan alle”-kirjan kirjoittaja Allan Sihvola oli yksi 6 000:sta Pohjois-Amerikan suomalaisesta Neuvosto-Karjalaan menijästä 1920–1930-luvulla. Lisäksi Suomesta pakeni Venäjälle sisällissodan jälkeen useita tuhansia ”punapakolaisia” ja ehkä jopa 15 000 suomalaista loikkasi suuren laman aikana Neuvostoliittoon motiivina yleensä työn saanti. Sihvola oli syntynyt vuonna 1920 Yhdysvalloissa ja kuoli Suomessa vuonna 2009.

Kansallisarkisto aloitti viime vuonna suuren hankkeen, jossa pyritään tarkkaan analyysiin tästä muuttoliikkeestä. Kun Kansallisarkiston tutkijat aikanaan saavat työnsä valmiiksi, he ovat todennäköisesti löytäneet uusia henkilötietoja runsaammin kuin tähän asti on oletettu. Kokonaiskuvaan ilmiöstä tuskin kuitenkaan tulee kovin paljon uutta tietoa.

Allan Sihvolan kirja on muistelmia. Kustantajan esipuheen mukaan Sihvola ei ole pitänyt päiväkirjaa, eikä hänellä todennäköisesti ole ollut paljonkaan kirjallista aineistoa

apunaan. Kirjassa on valtava määrä yksityiskohtaista muistitietoa arjen tapahtumista, ihmisistä ja paikkakunnista. Sihvolalla on ilmeisesti ollut harvinaisen tarkka henkilö- ja nimimuisti, sillä kirjassa on tietoja sadoista henkilöistä, jotka hän vuosikymmenten aikana kohtasi. Ehkä yllä mainittu Kansallisarkiston projekti suomalaisista Venäjällä ja Neuvostoliitossa voi heidät verifioida. Sihvolan kerrotaan kirjoittaneen muistelmansa kolmen vuoden aikana, vuosina 1994–1996. Muistelmat päättyivät vuoteen 1996, jolloin hän muutti perheineen Suomeen.

Neuvosto-Karjalaan ja pakkotyöleireille

Allan Sihvolan vanhemmat olivat Anton ja Amanda Sihvola. He olivat vuonna 1920 tulleet Kanadan kautta Yhdysvaltoihin, missä Allan syntyi. Kolmihenkinen perhe muutti Neuvosto-Karjalaan vuonna 1933 ja asettui Kontupohjaan. Isä Anton kävi pääasiassa metsätyömailla, minne amerikansuomalaiset olivat haluttuja työntekijöitä. Isä näyttää sopeutuneen uuteen elämään paremmin kuin äiti, joka muutti Suomeen 1930-luvun lopulla. Äidillä oli Suomen passi, isä Anton sen sijaan joutui luopumaan omastaan sotavuosina. Isä evakuoitiin sodan alta ”jonnekin”. Hän palasi sodan jälkeen Neuvosto-Karjalaan ja kuoli siellä vuonna 1946.

Palattuaan toisen maailmansodan päätyttyä Tsheljabinskin leiriltä Karjalaan, Allan Sihvola ja sotaa edeltävältä ajalta tuttu naapurin tyttö Heidi Jääskeläinen (k. 2016) muut-

tivat yhteen vuonna 1948. Pariskunta avioitui seuraavana vuonna tytär Isabellan syntymän aikoihin.

Allan Sihvola kirjoittaa myös lapsuusvuosistaan Ohiossa ja Pennsylvaniassa, missä isän työpaikan mukana jouduttiin muuttamaan eri paikkakunnille. Muistelmista paljastuu osuvasti, miten suuri talouslama ratkaisevasti heikensi perheen taloudellista tilannetta ja lopulta päädyttiin monien muiden amerikkalais-suomalaisten tapaan lähtemään kohti Neuvosto-Karjalaa. Myös laivamatka kohti uutta tulevaisuutta on kuvaava, innostus oli suuri ja lauluja laulettiin. Helsingin satamaan laiva ei poikennut, koska se oli ”lahtari-Suomen” pääkaupunki – vaikka Helsinki kuului alkuperäiseen laivan matkareittiin.

Leningradista matka jatkui Neuvosto-Karjalaan. Verrattuna Amerikkaan olosuhteet tietysti olivat ankeat. Sihvolan mukaan innostus kuitenkin korvasi puutteet, eikä lapsena oltu kovin vaativia aineellisten olojen suhteen. Hän myös kertoo tiedetyn tosiasian, että jotkut suuresti oloihin pettyneet alkoivat pian suunnitella pois lähtöä. Perheen sisällä äiti oli varauksellinen. Hän kävi vierailulla Suomessa ja sitten lopulta jätti isän ja pojan Neuvosto-Karjalaan.

Sihvola ei joutunut mukaan talvisotaan, vaan hän oli erilaisissa työtehtävissä Kontupohjan lähistöllä. Kun jatkosota syttyi, Sihvola oli asepalveluksessa ja määrättiin Baltiaan. Sieltä hänet siirrettiin kauemmas rintamalta ja Udmurtiaan. Lopulta tämä ”vähemmistökansan edustaja” siirrettiin Tsheljabinskin lähellä sijainneelle pakkotyöleirille soittokunnan jäseneksi, jota välillä käytettiin erilaisiin työtehtäviin.

Sihvola oli oppivainen ja monitaitoinen mies. Kertomansa mukaan hänellä oli musiikin ja puolittaisen ammattimuusikon tehtävien ohella töitä esimerkiksi rakennustyömailla, sähköasentajana, putkiasentajana ja metallimiehenä. 1960-luvulla hän sai töitä Petroskoin televisiossa suomenkielisten ohjelmien toimittajana. Tässä tehtävässä hän jatkoi yli kymmenen vuoden ajan aina eläköitymiseensä saakka.

KGB:n eli salaisen poliisin kanssa Allan Sihvola joutui tekemisiin 1940-luvun lopulla, kun häneen otettiin yhteyttä ja hänestä oltiin tekemässä ilmiantajaa. Kertomansa mukaan Sihvola joutui useasti käymään kuulusteluisa, joissa tivattiin eräiden suomalaisten tekemisiä. Sihvola kertoo kuitenkin selvinneensä tilanteesta, ja kertoo, ettei hän ryhtynyt salaisen poliisin ilmiantajaksi. Tämä KGB-episoodi näyttää vaivanneen häntä pitkään ja se johti eräiden ystävyysseurojen katkeamiseen.

Sihvola näki vuosikymmenien aikana laajasti uutta kotimaataan: Neuvosto-Karjalan,

Leningradin, Moskovan, Tseljabinskin ”leiri-alueen” ja Baltian maita. Hän myös lomaili Kaukasuksella. Muistelmia on omalla tavallaan myös Neuvostovaltion rakentamisen kuvausta. Se antaa kuvan näiden seutujen elinoloista, Sihvolan näkemistä asioista ja olosuhteista ja niiden muutoksista. Sodan jälkeen olot Neuvostoliitossa helpottivat vähitellen. Sihvola pääsi palaamaan Tsheljabinskista Neuvosto-Karjalaan. Hän toteaa katkerasti, että leiriläisille annettiin todistus, jonka mukaan he olivat olleet ”mobilisoituna NKVD:n rakennuksella silloin ja silloin”, ja nyt voivat siirtyä muualle. Sihvola oli kuitenkin ollut pakkotyöleirillä, eikä edes tuomiota siihen oltu annettu. NKVD oli Neuvostoliiton valtiollinen poliisi, KGB:n edeltäjä, joka tunnetusti käytti miljoonia pakkotyöläisiä suurilla rakennustyömaillaan maan eri puolilla alkeellisissa oloissa.

Musiikki auttoi pysymään hengissä

Musiikilla oli tärkeä osa Sihvolan elämänkuluksissa. Sen harrastaminen oli alkanut jo Amerikassa. Traktoritehtaan tai pakkotyöleirin soittokunnissa soittaminen oli Sihvolalle tärkeää. Soittaminen oli myös osa hengissä pysymisen strategiaa, sillä näin voitiin ehkä välttyä vaarallisista työtehtävistä, saada kiipeästä kaivattua lisäruokaa tai luoda henkilösuhteita. Ensimmäisen kerran trumpetti auttoi häntä, kun toisen maailmansodan alkuvaiheessa hänet siirrettiin Baltian rintamalle. Juuri tuolloin sotilasyksikkö tarvitsi hänen kaltaistaan signalistiä, eikä hän siksi joutunut etulinjaan. Sihvola kertoo olleensa yhtyeessä, joka soitti Tsheljabinskin leirin portilla, kun pakkotyöläiset aamulla lähtivät päivän töihin, sekä ruokalassa ruoka-aikana ja illalla jälleen portilla, kun päivän töistä selvinneet palasivat parakeille. Neuvosto-Karjalassa yksi lisäansioden saantitapa oli hänellä soittaminen hautajaisissa. Amerikkalaista jatsahtavaa musiikkia Sihvola soitti eräissä tanssipaikoissa, mutta se olikin melko vaarallista soitantoa.

Kirjan sisältö sopii hyvin siihen, mitä tiedetään amerikkalais-suomalaisten ja suomalaisten vaiheista neuvostovaltiossa tuohon aikaan. Ainakin aluksi amerikkalais-suomalaiset olivat enemmän tai vähemmän oma pikku piirinsä. Neuvosto-Karjalassa aikuiseksi varttuneena Sihvolalla oli kuitenkin enemmän kielitaitoa kuin vanhemmalla siirtolaispolvella, ja siksi Sihvolalla oli myös paljon venäläisiä ja eri vähemmistökansallisuuksiin kuuluvia tuttavuuksia. Suomen, englannin ja venäjän kielen taidoista oli hänelle monesti hyötyä.

Mielenkiintoista on, että Sihvola on kohdannut uudelleen monia vuosien tai vuo-

sikymmenten takaisia tuttavuuden elämäntapa-
heidet edessä. Niinpä esimerkiksi Tshel-
jabinskiin alueella vuosikautia "leireillyt" ja
pakkotyössä ollut Sihvola tapaa muistelmias-
saan leireiltä selvinneitä, kun nämä olivat Sih-
volan tavoin palanneet Karjalan tasavaltaan.

Kirjassa mainitaan erittäin suuri määrä
henkilöitä, joista monet ovat sukulaisia, jotkut
tuttavia. Sihvola kertoo tietoja useista ameri-
kansuomalaisista, jopa samalta Warren, Ohio-
nimiseltä paikkakunnalta aikanaan mat-
kaan lähteneistä. Selityksenä näyttää olleen
se, että Amerikasta tulleet pitivät keskenään
yhteyksiä. Tähän heidät osittain saattoi se käy-
tännöllinen tilanne, että amerikansuomalai-
sia perheitä majoitettiin usein lähekkäin ja
heitä oli samoilla työpaikoilla. He olivat myös
etuoikeutettuja käyttämään "Insab"-valuut-
takauppoja. Nämä erikoisuudet karisivat
1930-luvun lopulla, kun Neuvosto-Karjalaa
alettiin "venäläistä". Sihvola mainitsee monia

pidätettyjä, kadonneita ja teloitettuja ameri-
kansuomalaisia ja Suomesta tulleita.

Kirjassa on runsaasti hyvänlaatuisia valo-
kuvia, jotka näyttävät olevan peräisin Sihvolan
omista kokoelmista. Niissä on runsaasti
Sihvolan soittajaveriteita ja jonkin verran
perheenjäseniä. Kuvat kirjaa varten on saatu
tytär Isabellalta.

Sihvolan muistelmat ovat sujuvasti kirjoj-
tetut. Kieliasun laatuun ovat kaikesta päätel-
len vaikuttaneet myönteisesti puoliso Heidi
ja tytär Isabella. Kirja kuvaa mielenkiintoisel-
la tavalla trumpetinsoittajan ja "useiden alo-
jen sekatyömiehen" vaiheita Neuvostoliitos-
sa/Venäjällä eri vuosikymmenillä. Sihvola on
ollut selviytyjä, jota musiikki ja soittokuntien
jäsenyys monesti auttoi ratkomaan elämän
keskeisiä ongelmia vaikeissa olosuhteissa.

*Auvo Kostainen
Professori emeritus, Turun yliopisto
aukosti@utu.fi*

Survey on Siirtolaisuus–Migration -Journal

Do you have thoughts and ideas for developing the journal? We are currently gathering feedback from readers and contributors of the Siirtolaisuus–Migration-Journal. We are also looking for feedback from new readers and contributors, so it would be great if you could fill out this short survey even if you are not familiar with the journal! It only takes about 5 minutes max.

Answer here:

<https://q.surveypal.com/Siirtolaisuus-lehden-kysely/>

You can find our survey also from news:

<https://siirtolaisuusinstituutti.fi>

Thank you in advance, we very much appreciate your input!